

CZU 75.03(478)(092)

VALENTINA RUSU-CIOBANU, ARTIST PLASTIC BASARABEAN – 100 DE ANI DE LA NAȘTERE

VALENTINA RUSU-CIOBANU, ARTIST PLASTIC BASARABEAN –
100 DE ANI DE LA NAȘTERE

Angela HĂBĂȘESCU

Abstract: The article describes the anniversary exhibition, dedicated to the plastic artist and art critic Valentina Rusu-Ciobanu, which was organized in October of this year in the reading room „Psychopedagogical sciences, nature, real. Arts” of the USARB Scientific Library.

Keywords: plastic artists, Bessarabian painters, anniversary exhibition, collection

„Inteligența și nemărginita imaginație a Valentinei Rusu-Ciobanu sunt factorii principali care scot la suprafață bogățiile mirifice ale realului în artă sa, adică un realism poetic de o deosebită spiritualitate.”

S. Bobernaga

În luna octombrie 2020, în sala de lectură Științe psihopedagogice, naturii, reale. Arte a Bibliotecii Științifice USARB a fost organizată o expoziție tradițională de carte, dedicată aniversării a 100 de ani de la nașterea artistului plastic basarabeian Valentina

Rusu-Ciobanu. Tot cu acest prilej a fost elaborată și o expoziție online „O viață dedicată artei” (<http://www.libruniv.usarb.md/index.php/ro/noutati/expozitii-tematice/video/valentina-rusu-ciobanu-100-de-ani-de-la-nastere>), consacrată ei. Au fost expuse lucrările din colecția bibliotecii în care este oglindită viața și creația pictoriței, „... a cărei creație se remarcă atât prin mijloacele expresive, considerate de critici neconvenționale, inovatoare, cât și printr-o profundă notă poetică...” (Dumitru Crudu). Pictorița aparține acelei generații de artiști plastici basarabeni care s-au format încă în ambianța culturală

a României interbelice, dar a căror activitate de creație s-a desfășurat în a doua jumătate a secolului XX, în contextul extrem de contradictoriu al realităților social-politice.

Născută la 28 octombrie 1920 într-o suburbie a Chișinăului, Valentina Rusu-Ciobanu a păstrat pentru toată viața admirația pentru ulicioarele întortocheate și atmosfera ce domina acolo, muzica clasică, care se auzea uneori din casele vecine, armonia culorilor din grădinițele de flori. Toate aceste trăiri estetice s-au transformat mai târziu într-o constantă vocație artistică. Gândul de a fi pictoriță devine o obsesie încă din timpul, când este elevă. În anii 1938-1940 își face studiile la Școala de Arte din Chișinău. A studiat desenul și în clasa sculptorului renumit Al. Plămădeală. Mai târziu susține cu succes examenele de admitere la prestigioasa Academie de Arte Frumoase (Belle-Arte) din Iași. Tânăra studentă a ales clasa de studiu a profesorului Cosmovici, asistentul căruia era Corneliu Baba, viitorul clasic al picturii românești. Dar războiul i-a întrerupt studiile. După război își reia cursul de pictură la Școala de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău.

După terminarea studiilor Valentina Rusu-Ciobanu se consacră în întregime picturii. Își expune lucrările începând cu anul 1946. Din 1947 până în 1988 participă la aproape toate expozițiile Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova. Puritatea culorii, valoarea energetică, luminozitatea sunt calitățile pe care pictorița le valorifică și transpune în limbaj modern. Profesează mai toate genurile picturii: portretul, tabloul, peisajul, natura moartă.

S-a afirmat cu compoziția „La joc”. Acest tablou de valoare poate fi considerat drept piatră de temelie a creației sale. Printre primele lucrări, apărute în anii '50 se numără: „Fata cu ulcior”, „Fată la fereastră”, „Fată la porțiță”, „Fată șezând”, „Femeie cu broboadă neagră”, „Fată care se avântă în dans” etc. Pe parcursul carierei artistice, pictorița a avut mereu tendința să experimenteze modalități noi și variate forme de exprimare artistică.

Fată la fereastră. 1954. Ulei pe pânză. 60 x 50,5 cm
1954. Oil on canvas

Întrebată odată în cadrul unui interviu: „Ce

este mai important în arta portretului?”, Valentina Rusu-Ciobanu a răspuns: „Important este să găsec „formula” omului”. Culoarea, după părerea pictoriței, vine doar să întregească, să aprofundeze această formulă. Autoarea a creat o serie de portrete ale personalităților culturii și artei moldovenești: A. Busuioc, I. Druță, Gr. Vieru, I. C. Ciobanu, I. Crețu, V. Malev, N. Savostin; regizorii V. Ioviță, V. Druc, E. Loteanu, S. I. Șcurea; pictorul G. Sainciuc; actorul D. Fusu etc. „...Mi-a plăcut să fac aceste portrete... era o plăcere să stai în liniștea atelierului și să-i descoperi pe fiecare în parte...”, spunea pictorița.

Emil Loteanu. 1966-1967. Ulei pe pânză. 119x113 cm.

Portretele create se remarcă prin forța lor conceptuală și concizia expresiei plastice. „În portretistica Valentinei Rusu-Ciobanu urmărim cu claritate evoluția interpretării chipurilor portretizate. Această evoluție pornește de la instantaneu, de la o postură schițată viu și impresionant, dar care nu dezvăluie caractere adânci. Mai târziu pictorița crează chipuri în care sunt scoase în relief trăsăturile specifice ocupațiilor profesionale și doar mai apoi se trece la redarea unor caractere puternic individualizate, intercalând ușor elementul simbolic...”, menționează criticul de artă Sofia Bobernaga în lucrarea sa „Valentina Rusu-Ciobanu” (Chișinău: Literatura artistică, 1979). Această lucrare este prima încercare de a scrie despre creația „cele mai dotate pictorițe ale plaiului nostru” sub aspectul unui studiu monografic. „Creația Valentinei Rusu-Ciobanu îmbrăcă într-un limbaj inteligibil și expresiv, reprezentând o sinteză între linie, culoare și ritm, conferă publicului o realizare fericită în cadrul picturii contemporane moldovenești... O operă de artă prezintă valoarea artistică atunci când emoționează, când trezește un fior în inima spectatorului. Și chiar dacă subiectul este banal, când plasticianul este în stare să-l transpună sub un aspect care poate uimi sau, mai bine zis, poate mișca pe privitor, atunci scopul artistic e atins...”, scrie autoarea. Aceste cuvinte pot fi adresate tuturor lucrărilor pictoriței. Se evidențiază compozițiile: „Ștefan cel Mare după lupta de la Războeni”, „Tinerețe”, „La bal mascat”, „Glăie și oameni” etc.

Valentina Rusu-Ciobanu s-a manifestat nu numai în pictura de gen, ci și în natura statică: „Natură moartă cu țișgâncușe”, „Natură moartă cu ulcior”, „Natură moartă. Cană” ș. a.

Compozițiile autoarei vădesc gustul pentru forme plastice și dinamice, pentru culori vii și armonioase. Picturile ei nu lasă indiferent pe nimeni dintre admiratori. Și cei care nu au mari cunoștințe în artă se pot bucura la fiecare lucrare din simpla identificare cu natura. Printre cele mai reprezentative lucrări din perioada de maturitate artistică a pictoriței se numără și o serie de autoportrete.

Alături de pictura de șevalet, Valentina Rusu-Ciobanu practică și scenografia, îmbogățind reciproc ambele domenii cu elemente specifice respective. A realizat decorul la spectacolele „A fost o simplă aventură” de C. Condrea și „Radu Ștefan – întâiul și ultimul” de A. Busuioc (la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău), „Păsările tinereții noastre” de I. Druță (Teatrul Mic din Moscova).

Valentina Rusu-Ciobanu este unica pictoriță în viață, lucrările căreia sunt cuprinse în prestigioasa serie „Maeștrii basarabeni din secolul XX” (în 12 albume), alături

de artiști plastici notorii, care s-au remarcat prin opera sa ca: August Baillayre, Alexandru Plămădeală, Mihai Grecu, Andrei Sîrbu etc. Albumul „Valentina Rusu-Ciobanu” (Chișinău : Editura ARC, s. a.), semnat de criticul de artă Ciobanu Constantin I., reconstituie viața și opera pictoriței „...care la etapa actuală poate fi considerată drept una dintre cele mai reprezentative personalități ale picturii basarabene din ultima jumătate de secol.” Prin această lucrare autorul a încercat să acopere lacuna informativă creată, deoarece cea mai detaliată expunere a operei pictoriței până atunci rămânea lucrarea Sofiei Bobernaga, apărută încă în 1979.

În lucrarea „Mica istorie din albumul de familie” (Chișinău: Editura ARC, 2018), pictorița Valentina Rusu-Ciobanu împreună cu fiul său, artistul plastic Lică Sainciuc, ne oferă o călătorie imaginară în trecutul familiilor Rusu-Ciobanu și Sainciuc. Cartea însumează fotografii și alte imagini, precum artefacte, amintiri și documente, prima imagine fiind datată cu anul 1874, iar ultima cu 1974 (100 de ani).

„Ceea ce ne reține în fața tablourilor Valentinei Rusu-Ciobanu, indiferent de gen – portrete, naturi statice, peisaje, compoziții etc. – este farmecul pe care-l degajă, tușa delicată, vopselele nuanțate, izvorătoare unele din altele, lumina caldă, care le împresoară, finețea detaliilor și petelor de culoare, de rând cu inteligența și bogata imaginație a celei care le semnează...”, susține artistul plastic și graficianul Gheorghe

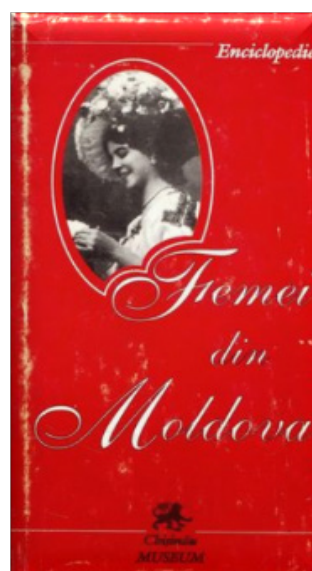
Vrabie în articolul „Valentina Rusu-Ciobanu: „Viața mea e toată la vedere”, publicat în numărul din martie-aprilie al anului 2013 al revistei de cultură și dialog social „Moldova”.

În colecțiile Bibliotecii Științifice USARB se regăsesc mai multe publicații periodice, în care sunt publicate interviurile pe care le-a acordat pictorița de-a lungul carierei artistice: Revista pentru copii și adolescenți „Noi”, nr. 3 din anul 2006 și nr. 1 din 2020. În aceste interviuri Valentina Rusu-Ciobanu relevă libertatea spiritului în creație și refuză aservirea oricărui stil, direcție sau mișcare artistică.

O succintă informație despre viața și activitatea artistului plastic este redată în enciclopedia „Femei din Moldova” (Chișinău: Museum, 2000). Volumul include 665 de personalități feminine, care și-au adus obolul la prosperitatea culturală, spirituală, socială și materială a ținutului nostru și cuprinde o perioadă istorică destul de vastă, începând cu secolul al XVI-lea și până în zilele noastre. La selectarea personalităților s-a ținut cont de recomandările instituțiilor de stat și particulare, uniunilor de creație și organizațiilor obștești, punând la bază criterii severe de selectare. Lista candidatelor a fost discutată și aprobată de un consiliu redacțional din 13 membri, inclusiv academicieni din diferite domenii de activitate: S.

Valentina Rusu-Ciobanu. Autoportret în ochelari. 1974. Culori acrilice pe hârtie

Berejan, M. Cimpoi, B. Matienicu, P. Soltan, I. Untilă.

Valentina Rusu-Ciobanu ne-a reprezentat peste hotare în Bulgaria, Polonia, Canada, Irak, Siria. În numărul 11-12 al revistei de știință și cultură „Limba Română” din anul 2010 apare articolul „Valentina Rusu-Ciobanu. Precusoare a postmodernității”, semnat de criticul de artă moldovean Tudor Braga, care ne oferă pe lângă secvențele din viața pictoriței, o analiză a realizărilor de vârf ale artistului plastic. Autorul menționează: *„Valentina Rusu-Ciobanu, prin discursul plastic și proba capacității creatoare susținute în viața culturală, ocupă o treaptă importantă în evoluția artei, ca precursor cert a ceea ce astăzi numim postmodernitate.”*

În ciuda presiunilor ideologice cărora era supusă în cea mai importantă perioadă a creației sale, pictorița și-a păstrat individualitatea, învrednicindu-se apoi de înalte distincții precum: Premiul de Stat al Republicii Moldova (1984), Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova pentru întreaga activitate și pentru prosperarea artelor plastice (1998), i s-a conferit titlul onorific de „Artist plastic al poporului” (1985) și titlul de Cavaler al Ordinului Republicii (1996), titlul de Cetățean de onoare al municipiului Chișinău (2010), i-au fost decernate Medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2009) și Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer, Categoria C - „Artele plastice” din partea României (2020).

*„Chiar dacă aș fi dorit să ascund ceva de oamenii acestui plai,
nu aș fi reușit din simplul motiv că i-am iubit exemplar.
Țara și poporul sunt cele două lumini, care mi-au călăuzit viața.
Și eu am trăit deschis și onest, dăruindu-mă culorilor și amestecându-mă cu ele.”*
Valentina Rusu-Ciobanu

Referințe bibliografice:

1. BOBERNAGA, Sofia. *Valentina Rusu-Ciobanu*. Chișinău : Literatura Artistică, 1979. pp. 10, 14.
2. BRAGA, Tudor. Valentina Rusu-Ciobanu. Precusoare a postmodernității. In: *Limba română*. 2010, nr. 11-12 (185-186), pp. 158-163. ISSN 0235-9111.
3. *Calendar Național 2000*. Chișinău : Litera, 1999. p. 272. ISSN 1857-1549.
4. *Calendar Național 2010*. Chișinău : S. n., 2009. p. 214. ISSN 1857-1549.
5. *Calendar Național 2020*. Chișinău : BNRN, 2019, pp. 327-329. ISSN 1857-1549.
6. CIOBANU, Constantin I. *Valentina Rusu-Ciobanu*. Chișinău: ARC, S. a. 151 p. ISBN 9975-61-304-7.
7. RUSU-CIOBANU, Valentina, SAINCIUC, Lică. *Mica istorie din albumul de familie*. Chișinău: Arc, 2018. 212 p.
8. VRABIE, Gheorghe. Valentina Rusu-Ciobanu: „Viața mea e toată la vedere”. In: *Moldova*. 2013, nr. 3-4, pp.14-17.